C/2024/5721

17.10.2024

P9_TA(2024)0030

Europæisk historisk bevidsthed

Europa-Parlamentets beslutning af 17. januar 2024 om europæisk historisk bevidsthed (2023/2112(INI))

(C/2024/5721)

Europa-Parlamentet,

— der henviser til artikel 165 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde,

— der henviser til sin beslutning af 19. september 2019 om betydningen af europæisk historiebevidsthed for Europas fremtid ([1]),

— der henviser til sin beslutning af 2. april 2009 om europæisk samvittighed og totalitarisme ([2]),

— der henviser til Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2021/692 af 28. april 2021 om oprettelse af programmet for borgere, ligestilling, rettigheder og værdier og om ophævelse af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1381/2013 og Rådets forordning (EU) nr. 390/2014 ([3]),

— der henviser til sin beslutning af 11. november 2021 om det europæiske uddannelsesområde: en fælles holistisk tilgang ([4]),

— der henviser til sin beslutning af 8. marts 2022 om den rolle, som kultur, uddannelse, medier og idræt spiller i bekæmpelsen af racisme ([5]),

— der henviser til sin beslutning af 6. april 2022 om gennemførelse af foranstaltninger til undervisning i medborgerkundskab ([6]),

— der henviser til sin beslutning af 14. december 2022 om gennemførelsen af den nye europæiske kulturdagsorden og EU-strategien for internationale kulturelle forbindelser ([7]),

— der henviser til sin beslutning af 21. januar 2021 om EU's strategi for ligestilling mellem kønnene ([8]),

— der henviser til Kommissionens meddelelse af 18. september 2020 med titlen »En Union med lighed: EU-handlingsplan mod racisme 2020-2025« (COM(2020)0565),

— der henviser til Kommissionens meddelelse af 14. juni 2016 om støtte til forebyggelse af radikalisering, der fører til voldelig ekstremisme (COM(2016)0379),

— der henviser til den europæiske kulturkonvention af 19. december 1954 ([9]),

— der henviser til studiet udført for Kultur- og Uddannelsesudvalget om europæisk historisk erindring: politikker, udfordringer og perspektiver ([10]),

([1]) EUT C 171 af 6.5.2021, s. 25.
([2]) EUT C 137 E af 27.5.2010, s. 25.
([3]) EUT L 156 af 5.5.2021, s. 1.
([4]) EUT C 205 af 20.5.2022, s. 17.
([5]) EUT C 347 af 9.9.2022, s. 15.
([6]) EUT C 434 af 15.11.2022, s. 31.
([7]) EUT C 177 af 17.5.2023, s. 78.
([8]) EUT C 456 af 10.11.2021, s. 208.
([9]) Se: https://rm.coe.int/168006457e.
([10]) Studiet »European Historical Memory: Policies, Challenges and Perspectives« (anden udgave), Europa-Parlamentet, Generaldirektoratet for Unionens Interne Politikker, Temaafdeling B – Struktur- og Samhørighedspolitik, april 2015.

— der henviser til studiet udført for Kultur- og Uddannelsesudvalget om europæisk identitet ([11]),

— der henviser til forretningsordenens artikel 54,

— der henviser til betænkning fra Kultur- og Uddannelsesudvalget (A9-0402/2023),

A. der henviser til, at Europas komplekse, konfliktfyldte og omstridte fortid både udgør en udfordring og en mulighed for europæisk integration, idet det anerkendes, at en velinformeret historisk bevidsthed kan fremme gensidig forståelse og tolerance;

B. der henviser til, at uretfærdigheder baseret på køn, tro eller etnicitet har været til stede i den europæiske historie gennem mange århundreder, herunder i form af antisemitisme og sigøjnerhad, med konsekvenser for Europa og resten af verden;

C. der henviser til, at bevidsthed om historien og historiske uretfærdigheder hjælper os med at bekæmpe forskellige former for intolerance og ulighed og skabe mere inklusive samfund;

D. der henviser til, at historien aldrig må relativiseres, forvrænges eller forfalskes til politiske formål;

E. der henviser til, at historiebenægtelse og andre former for tendentiøse fortolkninger af historien udgør en omfattende trussel, der skaber mistillid og konflikt mellem folkeslag og nationer og undergraver bestræbelserne på at fremme historisk retfærdighed og forsoning;

F. der henviser til, at håndtering af fortiden kræver størst mulig upartiskhed og objektivitet både inden for historiefaget og på det politiske område;

G. der henviser til, at historisk erindring indebærer en vis grad af subjektivitet, eftersom valget af, hvad der skal erindres, og hvordan fortiden skal fortolkes, nødvendigvis kræver værdimæssige vurderinger;

H. der henviser til, at der ganske vist er »historiske fakta« baseret på historiefagligt arbejde, bl.a. forskning, undervisning og bevarelse af historiske kilder og steder af historisk betydning, men at der ikke er nogen enkel, ubestridelig og evig »historisk sandhed«, der er hugget i sten, og som en bestemt gruppe eller nation kan monopolisere og udelukkende hævde for sig selv eller bruge til at benægte andre folkeslags, nationers eller staters eksistens;

I. der henviser til, at tværfaglige tilgange og kontekstualisering er væsentlige elementer i historieundervisningen, som skal forbindes med undervisning i europæisk medborgerskab og udvekslings- og mobilitetsprogrammer;

J. der henviser til, at fremme af en kritisk historisk bevidsthed på tværs af grænserne ved hjælp af uddannelsesmæssige og andre midler er afgørende for, at europæerne kan forstå og forlige sig med deres fortid, tage vare på nutiden og arbejde hen imod en fælles fremtid;

K. der henviser til, at europæisk historisk bevidsthed forstås som en individuel såvel som en kollektiv egenskab og færdighed til at forstå, kritisk vurdere og lære af historien på en refleksiv måde, hvilket letter anerkendelsen af den uløselige forbindelse og den indbyrdes afhængighed mellem fortid, nutid og fremtid;

Håndtering af Europas fortid som en risiko og en mulighed

1. erkender, at de europæiske nationers og staters forskelligartede og ofte modstridende historier gør ethvert forsøg på at håndtere historien på politisk plan til en vanskelig og potentielt farlig opgave, og at forsøg på at styre, hvordan man mindes og fortolker fortiden, altid har været en udfordring;

2. understreger potentialet i princippet om »historien som livets læremester« og anser navnlig de tragiske perioder og de mørke kapitler i Europas historie ikke blot for at være en stærk påmindelse om tidligere fejltagelser, hvis gentagelse skal undgås, men også som en drivkraft for i fællesskab at arbejde hen imod demokratiske og inklusive samfund i Unionen og på globalt plan;

3. mener, at en ansvarlig, evidensbaseret og kritisk tilgang til historie med fokus på fælles europæiske værdier er en ufravigelig forudsætning for ethvert demokratisk samfund, når det gælder om at bevidstgøre nuværende og kommende generationer om både fortidens succeser og fejltrin, styrke en selvrefleksiv offentlig debat og fremme forståelse og forsoning inden for og blandt forskellige sociale grupper, nationer og stater;

([11]) Studiet »European Identity«, Europa-Parlamentet, Generaldirektoratet for Unionens Interne Politikker, Temaafdeling B – Struktur- og Samhørighedspolitik, april 2017.

Fortidspolitik i Den Europæiske Union – en kritisk vurdering

4. understreger behovet for en ærlig vurdering af EU's »fortidspolitik«, hvorved EU har bestræbt sig på at tilføre det europæiske projekt legitimitet, styrke en europæisk følelse af tilhørsforhold og fremme fredelig sameksistens mellem kontinentets folkeslag ved at anerkende både fremskridt og aktuelle svagheder og ved at undersøge de måder, som borgerne er blevet opfordret til at engagere sig i fortiden på;

5. anerkender rækken af tidligere og nuværende initiativer på europæisk plan til fremme af en fælles europæisk historisk erindring, herunder mindedagen for holocaust, den europæiske mindedag for ofrene for totalitære og autoritære regimer, oprettelsen af et særligt indsatsområde for historiebevidsthed under det tidligere program »Europa for Borgerne« og de nuværende programmer for borgere, ligestilling, rettigheder og værdier og forskellige beslutninger fra Parlamentet såsom beslutning af 2. april 2009 om europæisk samvittighed og totalitarisme og af 19. september 2019 om betydningen af europæisk historiebevidsthed for Europas fremtid;

6. udtrykker bekymring over, at der fortsat er en latent konkurrence og delvis uforenelighed mellem forskellige historiske forståelsesrammer og erindringskulturer i Europa, bl.a. mellem Vest- og Østeuropa, men også mellem lande og nationer i visse dele af kontinentet; understreger, at alle europæiske lande har både sammenfaldende og divergerende erfaringer, som tilhører en fælles europæisk historie; anerkender betydningen af de forbrydelser, der er begået af nazistiske, fascistiske og kommunistiske totalitære regimer samt under kolonialismen, og den rolle, som disse forbrydelser har spillet i skabelsen af forskellige opfattelser af Europas historie; understreger behovet for at bygge bro over eksisterende regionale og ideologiske skel i den historiske bevidsthed blandt europæiske lande og folkeslag med henblik på at opbygge et fælles grundlag for dialog samt gensidig forståelse og respekt;

7. erkender, at fortidens rædsler fungerer som en »negativ oprindelsesmyte« og giver en stærk fornemmelse af formålet med det europæiske projekt, men mener også, at Unionens forehavende, navnlig med hensyn til at ville fortælle en historie om sig selv ud fra, hvad den ikke er, indebærer en risiko for at fremme en teleologisk og forenklet sort-hvid historieforståelse, som potentielt kan stå i vejen for en velbegrundet forståelse af Europas komplicerede fortid og indskrænke mulighederne for at udfordre stereotyper og »slagte de hellige køer« i de nationale historiefortællinger;

På vej mod en velbegrundet historisk bevidsthed i Europa

8. gør opmærksom på behovet for en bredere og mere holistisk forståelse af europæisk historie, så der kan opstå en kritisk og selvrefleksiv europæisk historisk bevidsthed, navnlig ved at udvide fokus for de nuværende initiativer vedrørende europæisk historiebevidsthed og tage behørigt hensyn til grupper, som indtil nu har været underrepræsenteret, og ved at fremme innovative historieundervisningsmetoder;

9. understreger betydningen af at bevæge sig væk fra en europæisk »mindekultur«, der overvejende er top-down-styret og optaget af at definere, hvad europæerne bør huske, og i retning af en bottom-up-baseret og borgerstyret »erindringskultur«, der er baseret på fælles europæiske principper og værdier, og som fokuserer på at udvikle kapacitet til en kritisk omarbejdelse af fortiden på lokalt, regionalt, nationalt og europæisk plan og med inddragelse af civilsamfundsorganisationer;

10. mener, at det er af afgørende betydning at gribe Europas fortid an på grundlag af de europæiske kerneværdier, der er nedfældet i artikel 2 i traktaten om Den Europæiske Union, og de etiske og filosofiske traditioner, der understøtter disse værdier, og at skabe et åbent diskussionsrum, der også gør det muligt at tage fat på vanskelige kapitler i de nationale historier, og som skaber grundlag for gensidig forståelse og forsoning både inden for og mellem de europæiske nationer såvel som mellem europæiske nationer og resten af verden;

11. mener, at friheden til at undervise, studere og gennemføre forskning, herunder fri adgang til arkiver og kilder, samt fri kunstnerisk udfoldelse, er en forudsætning for fremstilling og formidling af upartisk og evidensbaseret viden i demokratiske samfund og for en kritisk behandling af historien i særdeleshed; opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at beskytte de frihedsrettigheder, der i øjeblikket er i fare, navnlig på grund af tilfælde af misbrug af erindringslove, herunder ved hjælp af EU's retsstatsmekanisme;

12. understreger, at uddannelse spiller en afgørende rolle, og opfordrer medlemsstaterne til at ajourføre deres læseplaner og undervisningsmetoder med henblik på at flytte fokus fra national til europæisk og global historie og for at give mulighed for at lægge større vægt på en overnational historieforståelse, navnlig ved at give mulighed for flere fortolkninger af historien og ved at tilskynde til tilsvarende undervisningsformer, der fremmer refleksion og diskussion frem for videnoverførsel, og som styres af det overordnede mål om at få eleverne til at lære »hvordan man tænker«, snarere end »hvad man skal tænke«;

13. understreger, at det er af afgørende betydning at lære om den europæiske integration, EU's historie, institutioner og grundlæggende værdier og unionsborgerskabet for at skabe en europæisk følelse af tilhørsforhold; opfordrer til undervisning i europæisk historie og europæisk integration, som skal ses i en global sammenhæng, og til, at undervisning i europæisk medborgerskab bliver en integreret del af de nationale uddannelsessystemer; anerkender den indsats, der er gjort på EU-plan for at forbedre kendskabet til Unionen og dens historie, herunder de såkaldte Jean Monnet-aktioner; opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til, herunder gennem det europæiske uddannelsesområdes arbejdsgruppe om ligestilling og værdier, at arbejde i retning af resultater, der specifikt handler om udviklingen af europæisk historisk bevidsthed, og til i fællesskab at udvikle en »EU-håndbog« over undervisningsaktiviteter, der giver fælles retningslinjer og upartiske fakta og tal til brug i undervisningen i europæisk historie;

14. mener, at chauvinisme, kønsstereotyper, magtasymmetrier og strukturelle uligheder er dybt rodfæstet i europæisk historie, og beklager manglen på en tilstrækkeligt multikulturel og kønssensitiv tilgang til historieundervisning; anser det for afgørende at tackle marginaliseringen af kvinder og andre underrepræsenterede samfundsgrupper i historien og opfordrer medlemsstaterne til at sørge for et stærkere fokus herpå i de nationale læseplaner;

15. understreger behovet for tværfaglig og tværgående historieundervisning, der anvender innovativ og elevcentreret pædagogik såsom interaktive tilgange, historiefortælling og erfaringsbaserede tilgange for alle generationer, gør brug af et omfattende sæt af kilder, teknologier og undervisningsmaterialer, herunder grænseoverskridende og tværnationale historiebøger og mundtlige vidnesbyrd, og fremmer evnen til at tænke analytisk og kritisk;

16. anerkender den centrale rolle, som lærere spiller med hensyn til at skabe og overføre de kompetencer, der er nødvendige for at forstå og kritisk vurdere historiske fakta, og understreger betydningen af, at lærerne ikke blot modtager passende uddannelse, men også deltager i løbende faglig udvikling, herunder peerlæringsaktiviteter og udveksling af bedste praksis på både nationalt og tværnationalt plan; understreger i den forbindelse merværdien af Erasmus+-lærerakademierne;

17. opfordrer medlemsstaterne til at tilbyde skræddersyede (historie-)undervisningsmaterialer og (historielærer-) uddannelser, der sætter lærerne i stand til at fokusere på tværnationale aspekter og historiens flertydighed, giver passende didaktik og principper for moderne undervisning og primært beskæftiger sig med at skabe selvrefleksive unge;

18. understreger, at der er meget at vinde ved at indsamle data om og sammenligne og evaluere metoder og værktøjer til historieundervisning, og glæder sig over det arbejde, der udføres af både specialiserede statslige og ikkestatslige organisationer, der er aktive på dette område, herunder Europarådets observationscenter for historieundervisning i Europa og EUROCLIO; understreger behovet for, at flere EU-medlemsstater deltager i observationscentret;

19. anerkender potentialet i museer, der på en kritisk måde behandler Europas omstridte historie, som et redskab til at lære om fortiden og skabe historisk bevidsthed, navnlig Huset for Europæisk Historie, der fungerer som et flagskibsprojekt, og som bør tildeles tilstrækkelige ressourcer for at sikre, at det når bredere ud til den europæiske offentlighed;

20. understreger betydningen af at bevare Europas rige kulturelle og historiske arv og mindesmærker, navnlig som et middel til at skabe en kritisk historisk bevidsthed, forudsat at de ikke misbruges til ideologiske formål, og fremhæver den rolle, som det europæiske kulturarvsmærke og uafhængige institutioner, der fremmer den europæiske kulturarv, både materiel og immateriel, kan spille i denne henseende; opfordrer medlemsstaterne til at intensivere deres bestræbelser på at definere og beskytte erindringssteder for demokrati, navnlig dem, der vedrører underrepræsenterede grupper; understreger Europeanas potentiale til at fungere som Europas digitale bibliotek, arkiv, museum og uddannelsesplatform;

21. anerkender potentialet i digitale medier og det stigende digitaliseringsniveau inden for uddannelse og udtrykker samtidig sin dybe bekymring over, at digitale kanaler i stigende grad misbruges til politisk manipulation og udbredelse af desinformation, herunder vedrørende historie, som fremhævet af den russiske historierevisionisme, der ledsager Ruslands angrebskrig mod Ukraine; opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at intensivere deres bestræbelser på at styrke mediekendskab og digitale færdigheder og give lærere og studerende tilstrækkelige færdigheder og værktøjer, der letter faktabaseret historieundervisning og sætter dem i stand til at udpege, kontekstualisere og analysere både traditionelle og moderne historiske kilder;

22. understreger, at de muligheder for læringsmobilitet på tværs af grænserne, som europæiske programmer og andre mobilitetsordninger giver, fremmer udveksling af idéer og fremmer tværgående viden samt interkulturel forståelse, hvilket bidrager til at nedbryde nationale barrierer og skabe en bedre forståelse af fortid og nutid;

23. opfordrer Kommissionen og medlemsstaterne til at styrke de værktøjer, der i øjeblikket er til rådighed på europæisk plan, med henblik på at fremme en kritisk og selvrefleksiv europæisk historisk bevidsthed, navnlig Erasmus+-programmet, der støtter mobilitet og interkulturel læring som centrale redskaber til at øge forståelsen af andre kulturer og nationer, og programmet for borgere, ligestilling, rettigheder og værdier, som yder støtte til tværnationale projekter vedrørende historiebevidsthed og fremmer aktivt medborgerskab;

24. anmoder om, at EU-institutionerne, medlemsstaterne, kandidatlande og potentielle kandidatlande, uddannelsesinstitutioner og civilsamfundets aktører intensiverer deres bestræbelser på at fremme forsoning, afstår fra ethvert forsøg på at instrumentalisere historien til politiske formål og bekæmper historierevisionisme og -benægtelse både i og uden for Den Europæiske Union; minder om betydningen af disse aspekter for fremtidige udvidelser af Unionen;

Fremtidsudsigter: arven fra fortiden og EU's fremtid

25. støtter idealet om en »erindringskultur« og historisk bevidsthed baseret på fælles europæiske værdier og praksis, når man forholder sig til fortiden, samtidig med at enhver unødig udjævning eller forenkling af historien undgås;

26. udtrykker håb om, at der på grundlag af kritisk selvrefleksion vedrørende historie og historisk ansvar på nationalt plan kan opstå en ægte europæisk refleksiv debat om kontinentets fortid, hvor historien ikke misbruges til magtpolitiske formål, og udtrykker håb om, at der på baggrund af et sådant fælles historisk arbejde vil opstå et »skæbnefællesskab« blandt de europæiske folkeslag;

27. forestiller sig, at kollektive erindringer i sidste ende bidrager til og smelter sammen i et europæisk offentligt rum, hvor forskellige erindringskulturer supplerer i stedet for at konkurrere med hinanden, og hvor håndteringen af historien bliver et spørgsmål om medborgernes handlinger snarere end politiske beslutninger;

°
° °

28. pålægger sin formand at sende denne beslutning til Rådet og Kommissionen.